

Боковикова Є.О.

*Аспірантка кафедри фінансового права
НЮУ ім.Ярослава Мудрого*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Реалізація реформи бюджетної децентралізації, яка триває в Україні, спрямована на підвищення ефективності здійснення повноважень з управління доходами органами місцевого самоврядування за рахунок власних ресурсів, створення ефективної моделі побудови місцевих бюджетів. В рамках реформи було запроваджено механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, покликаний забезпечити громадам рівні можливості для фінансування власних потреб. Зважаючи на те, що правильність організації міжбюджетних відносин безпосередньо впливає на рівень добробуту населення, проблема горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій набуває особливої актуальності.

Вирівнювання полягає у вилученні до Державного бюджету коштів в одних місцевих бюджетів для надання цих коштів у вигляді базової дотації з Державного бюджету іншим місцевим бюджетам.

Згідно зі ст.ст. 98, 99 Бюджетного кодексу України горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів здійснюється за двома рівнями бюджетів (окремо для обласних бюджетів та бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад) з урахуванням: кількості населення; надходження податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб (для обласних бюджетів); надходження податку на доходи фізичних осіб (для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад) [1]. Так, на отримання базової дотації або передання реверсної дотації місцевим бюджетом обов'язково впливає значення індексу податкоспроможності відповідного бюджету як критерію дотаційності. Відповідно до ч.2 ст.98 і ч.2 ст. 99 Бюджетного кодексу України індекс податкоспроможності відповідного бюджету є коефіцієнтом, який визначає рівень податкоспроможності такого бюджету (обласного, зведеного бюджету міста обласного значення, бюджету об'єднаної територіальної громади, районного бюджету) порівняно з аналогічним середнім показником по всіх обласних, всіх зведених бюджетах міст обласного значення, районів і бюджетах об'єднаних територіальних громад в Україні у розрахунку на одну людину [1].

Проблеми, пов'язані з механізмом горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій, полягають у надходженні грошових коштів до місцевих бюджетів в обсягах, що відрізняються від запланованих, внаслідок несплати у повному обсязі податків, за надходженнями яких здійснюється горизонтальне вирівнювання. Ст. 98 Бюджетного кодексу України встановлено, що для обласних бюджетів такими податками є податок на доходи фізичних осіб і податок на прибуток підприємств. Здійснення

горизонтального вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів диференціюється за надходженнями кожного з цих податків окремо [1].

Однією з причин надходження грошових коштів до бюджетів в обсягах, що відрізняються від запланованих, є широке застосування платниками податків схем оптимізації оподаткування податку на прибуток. Особливого розповсюдження набуло так зване "дроблення" бізнесу, за допомогою якого значна частина фактичної діяльності одного підприємства вилучається із "білого" ланцюжка та включається в сферу діяльності іншого, спеціально створеного суб'єкта господарювання, діяльність якого оподатковується на пільгових умовах, що призводить до зменшення бази податку на прибуток основного підприємства, а відтак - кінцевого розміру сплачуваних податків. На практиці найбільш поширеним є дроблення бізнесу шляхом провадження частини діяльності через фізичних осіб-підприємців на спрощеній системі оподаткування, зокрема третьої групи зі ставкою єдиного податку 5% замість 18% податку на прибуток для юридичної особи на загальній системі оподаткування [2].

Іншою причиною неповного надходження податкових платежів до місцевих бюджетів є особливості сплати податку на доходи фізичних осіб податковими агентами. Пп."а" пп. 168.4.5 п.168.4 ст. 168 Податкового кодексу України визначено, що у випадку сплати податку фізичною особою через податкового агента податок сплачується за місцем реєстрації такого податкового агента, а не за місцем реєстрації фізичної особи [2]. На практиці, місце реєстрації підприємства не завжди є місцем здійснення ним фактичної діяльності. Особливого розповсюдження така ситуація набула у виробничій галузі: потужності виробництва поділені на декілька частин, що знаходяться на території різних адміністративно-територіальних одиниць, а центральний офіс - за місцем реєстрації юридичної особи. Так, податки, що сплачуються податковим агентом за осіб, що проживають та працюють в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці, фактично сплачуються та надходять до місцевих бюджетів іншої (місця реєстрації підприємства), зменшуючи таким чином обсяги дохідної частини бюджету адміністративно-територіальної одиниці, на якій фактично *провадиться* діяльність .

Таким чином, місцеві бюджети фактично недоотримують грошові кошти з тих осіб, які користуються послугами, наданими за рахунок таких цих бюджетів, адже є членами відповідної територіальної громади, що сприяє викривленому формуванню показників спроможності територіальної громади.

Недоліки системи розподілу податків до місцевих бюджетів внаслідок описаних вище причин впливають на неможливість ефективної реалізації основної мети горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій - зрівняння фінансових можливостей територіальних громад. Базова дотація надається місцевим бюджетам, які реально б не потребували її надання у випадку мінімізації використання схем податкової оптимізації по сплаті податку на прибуток і за відсутності окремих особливостей справляння податку на доходи фізичних осіб податковими агентами. Зважаючи на зазначені обставини у територіальних громадах відсутнє стимулювання до нарощування дохідної бази, що унеможлиблює функціонування запровадженого механізму горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій і призводить до дотаційності фінансово спроможних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 № **2456-VI**. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. - [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n952>.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

30 квітня 2020 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МАТЕРІАЛИ XXIII
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

30 квітня 2020 року

Харків – 2020

Відповідальні за випуск:

Нанарова Ольга Олександрівна – член Секретаріату ГО «Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

УДК 340.12.001

ББК 67.0

78

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

78 Матеріали ХХІІІ науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції», м. Харків, 30 квітня. 2020 р. Харків, 2020. 293 с.

Статті друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 228-п, м. Харків, 61024, Україна.